

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี*

FACTORS AFFECTING THE EDUCATIONAL MANAGEMENT
OF PARIYATTIDHAMMA IN PALI DIVISION OF THE SANGHA
IN DAMNOENSADUAK DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

พระมหานูชา จนทปภาโส, พระมหากังวาล ธีรธมโม,
พระราชสมุทรวชิรโสภณ (โสภณ ธมมโสภณ)

Phramaha Anucha Candapabhaso, Phramaha Kangwal Dhiradhammo,
Phrarajsamutrawachirasophon (Sopon Thammasophon)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phrapladsmsakdisaeli@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับ 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผล และ 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ แจกแบบสอบถามกับครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และนักเรียนบาลีทุกระดับชั้น ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 70 รูป โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (MRA) แบบ Enter พบว่า ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยด้านบุคลากร (X1) ด้านงบประมาณ (X2) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (X3) และด้านการจัดการ (X4) ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.694 ซึ่งสามารถอธิบายตัวแปรตาม (Y) คือ ผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ร้อยละ 48.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (SEest) เท่ากับ

0.568 โดยปัจจัยด้านงบประมาณ ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของ คณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มากที่สุด และ 3. ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ นักเรียน บาลีลดลง ครูสอนผู้เชี่ยวชาญหาได้ยาก ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรให้พระสังฆาธิการ ศึกษาเล่าเรียนบาลีเพื่อเป็นวิทยากรแก่พระภิกษุสามเณร และควรให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วน ช่วยกันผลักดันนโยบายด้านศาสนศึกษา

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผล; การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี; คณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก

Abstract

This research article aims to: 1. examine the level of influential factors, 2. investigate the factors affecting the management of Pali Dhamma education, and 3. identify problems, obstacles, and provide recommendations regarding factors influencing the management of Pali Dhamma studies under the Sangha administration of Damnoen Saduak District, Ratchaburi Province. The study employed a mixed-methods approach. The quantitative component involved distributing questionnaires to 70 monk teachers and students across all levels of Pali Dhamma education in the district. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple linear regression analysis. The qualitative component involved in-depth interviews with 9 key informants and content analysis within context.

The findings revealed that: 1. The overall level of opinion regarding the influencing factors on the management of Pali Dhamma education was high in all aspects. 2. The multiple regression analysis (MRA) using the Enter method indicated that four independent variables—personnel (X1), budget (X2), equipment and materials (X3), and management (X4)—produced a multiple correlation coefficient (R) of 0.694. This model explained 48.10% of the variance in the dependent variable, namely the effectiveness of Pali Dhamma education management in the district, with statistical significance at the 0.05 level and a standard error of estimate (SEest) of 0.568. Among all factors, budget had the greatest impact on educational management outcomes. and 3. The major problems identified were the decline in student enrollment and a shortage of expert instructors. Recommendations include

encouraging ecclesiastical administrators to study Pali themselves as role models and calling on all stakeholders to collaboratively support religious education policy initiatives.

Keywords: Influencing Factors; Pali Dhamma Education; Sangha of Damnoen Saduak District

บทนำ

คณะสงฆ์ไทยได้ดำเนินงานด้านคันถธุระ ที่เรียกว่าการศาสนศึกษาอย่างเข้มแข็ง โดยจัดหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมไว้ 2 แผนก คือ แผนกบาลีและแผนกธรรมซึ่งทั้งสองแผนกนี้เป็นภาระสำคัญที่พระภิกษุสามเณรต้องศึกษาให้รู้จริง รู้ชัด รู้ลึก เพื่อเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติขัดเกลตาตนเองและการเผยแผ่คำสอนแก่ชาวโลกตามพุทธประสงค์ อีกทั้งยังเป็นการยกวิทยฐานะของผู้สอบได้อีกด้วย กล่าวได้ว่า งานด้านศาสนศึกษานี้เป็นงานสร้างบุคลากรของพระพุทธศาสนาเพื่อความเจริญมั่นคงแห่งพระศาสนาทั้งในปัจจุบันและในอนาคต มิใช่งานของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นงานของคณะสงฆ์ โดยคณะสงฆ์ และเพื่อคณะสงฆ์อย่างแท้จริง ถ้าพระภิกษุสามเณรไม่เอาใจใส่ธุระทั้งสองประการนี้ ความเสื่อมก็จักบังเกิดขึ้นแก่พระพุทธศาสนาของเราอย่างแน่แท้ (พระธรรมราชา นวตฺร (สุทฺธฺน วรทสฺสี), 2566)

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้ คณะสงฆ์ย่อมมีหน้าที่รับผิดชอบในความเสื่อมและความเจริญของพระพุทธศาสนา นับตั้งแต่ยุคอดีตเป็นต้นมา ต่างก็ถือเอาเป็นภาระธุระที่จะต้องส่งเสริมทำนุบำรุงพระปริยัติศึกษา คณะสงฆ์ของประเทศไทยได้ดำเนินการจัดการศึกษาเรื่อยมาเป็นลำดับ มีระบบระเบียบอันเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่รัดกุม เป็นการศึกษาที่อยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ มีผลของการศึกษาเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป มีเกียรติประวัติและเกียรติภูมิที่ผู้ศึกษาได้รับอย่างสูงส่ง และถือเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยโดยเฉพาะ มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบุคลากรของพระพุทธศาสนาเพื่อรับใช้พระศาสนา (พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธรรมรัตน์), 2549)

ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด พ.ศ. 2541 ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีนั้น มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดราชบุรี โดยมณฑลมหาเถรสมาคม อยู่ 2 แห่ง คือ 1. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดราชบุรีแห่งที่ 1 วัดบ่วงาม พระอารามหลวง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และ 2. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ 2 วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยในปัจจุบันนี้ได้มีพระราชบัญญัติการศึกษา

พระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 มาบังคับใช้ในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีสนามหลวง แผนกธรรมสนามหลวง และแผนกสามัญศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติและวิธีการดำเนินงานของการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

อนึ่ง ในปัจจุบันนี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดราชบุรี โดยมติมหาเถรสมาคมนั้น ต้องเรียกชื่อใหม่ว่า สำนักศาสนศึกษาวัด สำนักศาสนศึกษาประจำตำบล หรือสำนักศาสนศึกษาประจำอำเภอ เพื่อให้ตรงกับข้อบังคับในพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 และต้องปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับในพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรมฉบับนี้ ทั้งนี้ในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา สำนักศาสนศึกษาวัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม ซึ่งถือเป็นสำนักเรียนคณะจังหวัดราชบุรี ได้จัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทุกชั้นทุกประโยค และยังสามารถจัดโครงการอบรมบาลีก่อนสอบสนามหลวงของคณะสงฆ์ภาค 15 ในระดับชั้นประโยค 1-2 จนถึง ระดับชั้น ป.ธ.5 มาโดยตลอดอีกด้วย แต่ก็พบว่ามีความจำเป็นต้องเข้าสอบความรู้ประโยคบาลีสนามหลวงลดลงทุกปี รวมไปถึงผลการสอบผ่านก็ลดน้อยลงเช่นเดียวกัน

ฉะนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยทำการศึกษาวิจัยแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการทางโลก เพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้จากผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมไปถึงเป็นการช่วยส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และนักเรียนบาลีทุกระดับชั้น ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ทั้งหมดจำนวน 70 รูป

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. ระดับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี		ระดับความปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านบุคลากร (Man)	3.83	0.81	มาก
2	ด้านงบประมาณ (Money)	3.85	0.84	มาก
3	ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material)	3.76	0.88	มาก
4	ด้านการจัดการ (Management)	3.97	0.74	มาก
ภาพรวม		3.85	0.82	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการจัดการ (Management) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76

2. ปัจจัยที่ส่งต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน (r) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) ระหว่างตัวแปรอิสระ (X) และตัวแปรตาม (Y) ปรากฏว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านงบประมาณ (X2) เท่ากับ 0.664 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านบุคลากร (X1) เท่ากับ 0.605 และปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (X3) เท่ากับ 0.514 ส่วนตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านการจัดการ (X4) เท่ากับ 0.431 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ด้านงบประมาณ (Money) พบว่า 1. สำนักศาสนศึกษาส่วนมากขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอจากภาครัฐ 2. สำนักศาสนศึกษาต้องหาปัจจัยมาดำเนินการกันเอง หากเจ้าอาวาสมีชื่อเสียงก็ไม่มีปัญหา 3. สำนักศาสนศึกษาบางแห่งไม่มีการถวายนิยัตถ์แก่ครูผู้สอนและนักเรียน 4. สำนักศาสนศึกษาบางแห่งมีงบประมาณสนับสนุนแก่ครูผู้สอนน้อยเกินไป ทำให้ขาดขวัญกำลังใจ 5. สำนักศาสนศึกษาบางแห่งมีการถวายนิยัตถ์แก่นักเรียนล่าช้าและไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ด้านงบประมาณ (Money) พบว่า

1. ควรให้ภาครัฐจัดสรรงบประมาณสนับสนุน สำนักศาสนศึกษาให้เหมาะสมและเพียงพอ
2. ควรเปิดโอกาสให้ญาติโยมสาธุชนได้สนับสนุนส่งเสริม อนุภักดานักเรียนบาลี
3. ควรจัดสรรงบประมาณและสวัสดิการแก่ครูผู้สอนและนักเรียนบาลีอย่างเหมาะสม
4. ควรให้ภาครัฐเพิ่มอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่การศึกษาพระปริยัติธรรม (จศป.) ให้มากขึ้น
5. ควรถวายนิตยภัตแก่ครูผู้สอนและนักเรียนบาลีให้เพียงพอ เหมาะสม และตรงเวลา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จากผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า การดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีนั้นมีปัจจัยสนับสนุนส่งเสริมที่ดีพร้อมในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร (Man) ปัจจัยด้านงบประมาณ (Money) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) และปัจจัยด้านการจัดการ (Management) ส่วนเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ปัจจัยด้านการจัดการ (Management) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านงบประมาณ (Money) และปัจจัยด้านบุคลากร (Man) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) สอดคล้องกับที่พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค 7 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมทำให้โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค 7 ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ สัปปายะ 7 ประกอบด้วย 1. ด้านสถานที่อยู่ คือสถานที่อบรมบาลีมีความเหมาะสม ไม่พลุกพล่านจนเกินไป 2. ด้านการเดินทาง มีระยะพอเหมาะ ไม่ไกลเกินไปนักจากตัวเมืองเดินทางได้ง่ายและสะดวก 3. ด้านกระบวนการอบรม ได้เรียนและปรึกษาผู้รู้ 4. ด้านบุคลากร มีผู้อุปถัมภ์ ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน ต่างทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มกำลัง 5. ด้านอาหาร มีอาหารที่สมบูรณ์ไม่ขาด 6. ด้านอากาศ มีสภาพดินฟ้าอากาศ ธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป น้ำไม่ท่วม ไม่มีภัยธรรมชาติและ 7. ด้านอิริยาบถ การอยู่ในอิริยาบถที่เหมาะสม มีความสะดวก สงบ และสอดคล้องกับพระครูโกศลธรรมานุสิฐ (ประสิทธิ์ อโสโก) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับที่พระมหานิกธ ฐานุตตโร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปด้านสถานที่ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 มีความพร้อมอย่างมาก 2. ด้านคณาจารย์ เจ้าคณะภาค 15 ได้มอบนโยบายให้แต่ละสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีครูอาจารย์ผู้สอนที่เพียงพอแก่ผู้เรียน ทำให้การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีประสิทธิภาพ 3. ด้านหลักสูตร การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีการใช้หลักสูตรเดิมที่ใช้กันมาตั้งแต่โบราณทั่วประเทศ ภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยาก 4. ด้านนักศึกษา เจ้าคณะภาคได้วางนโยบายให้มีการบรรพชาอุปสมบทเข้ามาในบวรพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง หรือก่อนเข้าพรรษา ทำให้มีทรัพยากรที่จะเข้ามาศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบุคลากรของพระศาสนา 5. ด้านเทคโนโลยี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 มีความพร้อมด้านสื่อ แต่ขาดบุคลากรในการจัดทำ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีรายละเอียด ดังนี้ เมื่อทำการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน (r) ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) ระหว่างตัวแปรอิสระ (X) และตัวแปรตาม (Y) ปรากฏว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านงบประมาณ (X2) เท่ากับ 0.664 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านบุคลากร (X1) เท่ากับ 0.605 และปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (X3) เท่ากับ 0.514 ส่วนตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านการจัดการ (X4) เท่ากับ 0.431 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนเมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (MRA) แบบ Enter ปรากฏว่า ปัจจัยด้านบุคลากร (X1) ปัจจัยด้านงบประมาณ (X2) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (X3) และปัจจัยด้านการจัดการ (X4) ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.694 ซึ่งสามารถอธิบายตัวแปรตาม (Y>) คือ ผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ร้อยละ 48.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (SEest) เท่ากับ 0.568 โดยปัจจัยด้านงบประมาณ (X2) มีผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก

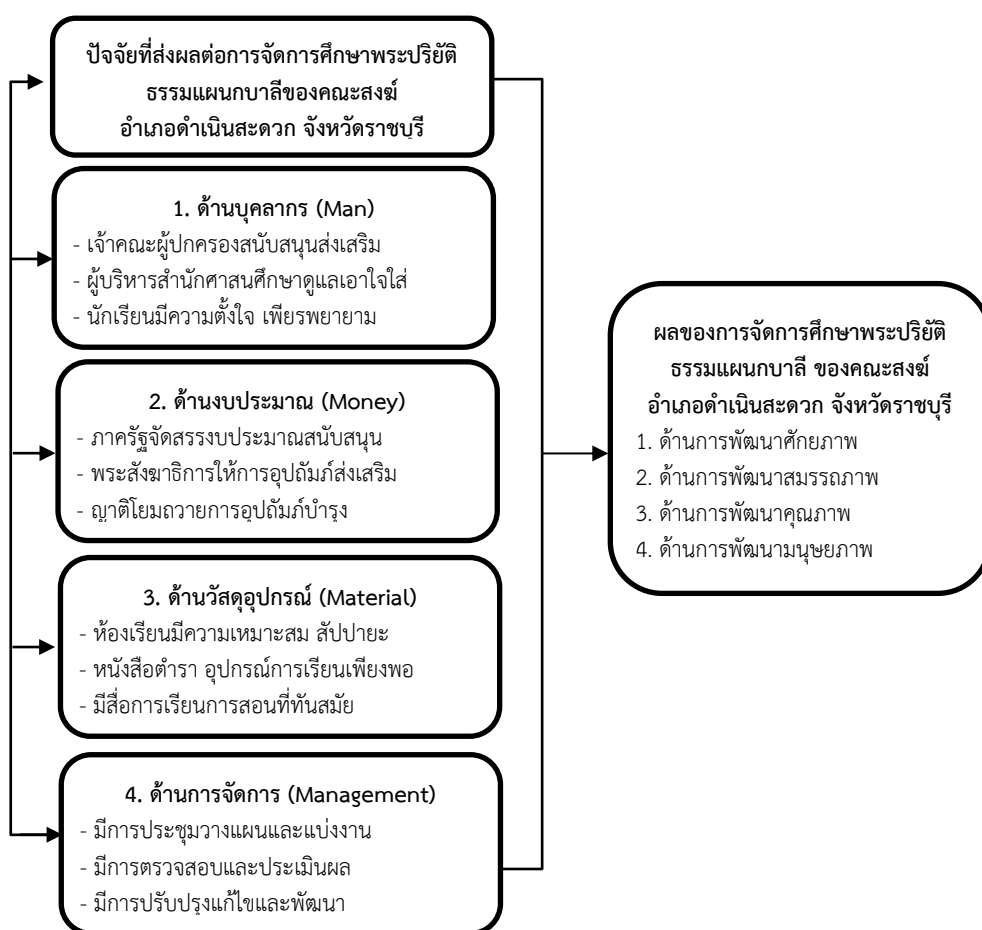
บาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านบุคลากร (X1) ปัจจัยด้านการจัดการ (X4) และปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (X3) ตามลำดับ

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีรายละเอียด ดังนี้ 1. ปัญหา อุปสรรค ด้านบุคลากร (Man) ได้แก่ 1. พระภิกษุสามเณรมีจำนวนลดลง และหาผู้ที่มีคุณภาพได้ยากมากขึ้น 2. พระภิกษุสามเณรยังไม่มี การตื่นตัวในการแสวงหาความรู้ นักเรียนบางรูปติดมือถือ เกมส์ สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น 3. ครูผู้สอนชั้นประโยคสูง ๆ ผู้มีประสบการณ์และความชำนาญหายาก บางท่านต้องรับภาระในการสอนหลายระดับชั้น 4) ครูผู้สอนไม่พัฒนาเทคนิคด้านการสอน ยังใช้วิธีการเดิม ๆ ซึ่งไม่น่าสนใจในสถานการณ์ปัจจุบัน 5) ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนมากยังมีความเชื่อแบบเดิมจากระบบการเรียนการสอนแบบเก่า สอดคล้องกับที่พระครูวินัยธรอริชฐ์ สุวฑฺฒ (2561) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันมีผู้บวชเรียนน้อยลง ครูผู้สอนและนักเรียนมีน้อยมาก ผู้ที่จะเข้ามาเป็นอาจารย์ผู้สอน ครอบบรมให้มีความรู้ความสามารถและเป็นผู้เสียสละอย่างแท้จริง โดยอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนควรมีการทุ่มเทในการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ด้านงบประมาณ (Money) ได้แก่ 1. สำนักศาสนศึกษาส่วนมากขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอจากภาครัฐ 2. สำนักศาสนศึกษาต้องหาปัจจัยมาดำเนินการกันเอง หากเจ้าอาวาสมีชื่อเสียงก็ไม่มีปัญหา 3. สำนักศาสนศึกษาบางแห่งไม่มีการถวายนิตยภัตแก่ครูผู้สอนและนักเรียน 4. สำนักศาสนศึกษาบางแห่งมีงบประมาณสนับสนุนแก่ครูผู้สอนน้อยเกินไป ทำให้ขาดขวัญกำลังใจ 5. สำนักศาสนศึกษาบางแห่งมีการถวายนิตยภัตแก่นักเรียนล่าช้า และไม่เพียงพอ สอดคล้องกับพระมหามงคล อริชโย (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันด้านงบประมาณในการสนับสนุน ยังขาดปัจจัยในการพัฒนาและสนับสนุนการเรียนการสอนด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) ได้แก่ 1. สำนักศาสนศึกษาส่วนมากยังขาดสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ ที่ช่วยกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ 2. วัสดุอุปกรณ์ขั้นพื้นฐานมีเพียงพอแต่วัสดุอุปกรณ์เสริมพิเศษ เช่น แท็บเล็ต ยังไม่เพียงพอ 3. สำนักศาสนศึกษาบางแห่งขาดการพัฒนาปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ 4. สื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่บางอย่างทำให้นักเรียนที่มีอายุน้อย โดยเฉพาะสามเณรเล็ก ๆ เขียนหนังสือไม่เป็น และเกิดโรคสมาธิสั้นขึ้นได้ 5. นักเรียนบางรูปไม่มีคู่มือที่ดีในการเรียน จนส่งผลให้เกิดความเครียดและเกิดความท้อใจในการสอบ สอดคล้องกับพระครูโกศลธรรมมานุสสิฐ (ประสิทธิ์ อโสโก) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ

ของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันอาคารสถานที่ที่มีความเหมาะสม มีอุปกรณ์ครุภัณฑ์ที่เพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานในบางสำนัก ครูผู้สอนยังใช้วิธีการสอนแบบเดิม ๆ ไม่สามารถผลิตสื่อหรืออธิบายให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาของหลักสูตร ด้านการจัดการ (Management) ได้แก่ สำนักศาสนศึกษาบางแห่งยังขาดผู้บริหารที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ดังนี้

1. ปัจจัยด้านบุคลากร (Man) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก สะดวก จังหวัดราชบุรี ด้านบุคลากร ได้แก่ เจ้าคณะผู้ปกครองกำหนดนโยบายและให้การสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาและครูผู้สอนคอยสอดส่อง ดูแล เอาใจใส่ รวมไปถึงนักเรียนมีความตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เพียรพยายาม เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านงบประมาณ (Money) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก สะดวก จังหวัดราชบุรี ด้านงบประมาณ ได้แก่ ภาครัฐจัดสรรงบประมาณสนับสนุน เจ้าคณะพระสังฆาธิการในเขตการปกครองให้การอุปถัมภ์และส่งเสริม รวมไปถึงญาติโยมสาธุชนถวายการอุปถัมภ์บำรุง เป็นต้น

3. ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก สะดวก จังหวัดราชบุรี ด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ ห้องเรียนมีความเหมาะสม สบายะ มีหนังสือคู่มือ ตำราเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ และมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เป็นต้น

4. ปัจจัยด้านการจัดการ (Management) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก สะดวก จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดการ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์มีการประชุมวางแผนและแบ่งงาน มีการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล รวมไปถึงมีการปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนและพัฒนาจุดแข็ง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เจ้าคณะปกครองระดับสูง เช่น เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เป็นต้น ควรให้ความสำคัญในงานด้านศาสนศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นอันดับแรก (First Priority) โดยการจัดตั้งสำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา ให้ครอบคลุมทุกอำเภอ (อย่างน้อยมีให้ 1 สำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา ต่อ 1 อำเภอ)

2. หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนประจำปี อย่างเพียงพอแก่สำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา รวมถึงช่วยประชาสัมพันธ์ แจ้งข่าวบอกบุญงานด้านศาสนศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ไปยังหน่วยงานอื่น ที่อาจช่วยสนับสนุนได้

3. พระสงฆ์ฆาธิการทุกระดับที่มีอายุยังไม่มากนัก (ไม่เกิน 70 ปีบริบูรณ์) และไม่เป็น ผู้ทุพพลภาพ ควรจะศึกษาเล่าเรียนพระบาลีต่อไป เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี (Role Model) ให้แก่พระภิกษุสามเณรรุ่นหลัง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พระภิกษุสามเณรควรตั้งใจศึกษาเล่าเรียนพระบาลีให้เข้าใจจริง เพื่อจะได้นำ ความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติขัดเกลากิเลสของตน และสามารถส่งสอนญาติโยมได้อย่างถูกต้อง อีกด้วย

2. พระภิกษุสามเณรควรช่วยกันผลิตสื่อการเรียนการสอนที่ดี มีประโยชน์ น่าสนใจ และช่วยกันเผยแพร่ในช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ให้มาก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยในเขตพื้นที่ส่วนกลาง คือ กรุงเทพมหานคร และ ในส่วนภูมิภาค คือ จังหวัดที่มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก (200 รูปขึ้นไป) เพื่อหาข้อมูล เปรียบเทียบและนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพมาวิจัยประกอบเพิ่มเติม โดยอาจนำแนวคิดจากการ บริหารงานของบริษัทเอกชนใหญ่ ๆ ระดับโลก เช่น Google Microsoft Nvidia เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางและกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- พระครูโกศลธรรมานิสฺส (ประสิทธิ์ อโสโก). (2560). *รูปแบบการบริหารจัดการสู่ ความเป็นเลิศของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 14* (ดุष्ณีนีพนธ์พุทธศาสตร์ดุष्ณีนันท์ติ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรอริสฺส สุวฑฺฒ. (2561). *การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก บาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี* (สารนิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปัญญานรณ (สุชาติ ธรรมตโน). (2549). *ประวัติความเป็นมาของสำนักเรียนวัด ปากน้ำ พุทธศักราช 2549*. กรุงเทพฯ: หจก. สตาร์กรุ๊ป (1994).
- พระธรรมราชานุวัตร (สุทัศน์ วรทสฺสี). (2566). *วันฉลองเปรียญธรรมสำนักเรียนวัดโมลีโลก ยาราม ประจำปี 2566*. กรุงเทพฯ: นิติธรรมการพิมพ์.

- พระมหานิกัร ฐานุตโตโร. (2561). *ประสิทธิผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15* (ดุขฎฐินิพนธ์ พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหามงคล อริณชโย. (2561). *การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ* (สารนิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสกล วิโรจนกิตติ. (2560). *สัมฤทธิผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค 7* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.